

مازندران و استرآباد

تألیف
ه. ل. رایسنو

ترجمه
غلامعلی وحید مازندرانی

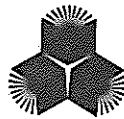
شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

۱۴۷

چاپ اوّل: ۱۳۳۶

چاپ سوّم: ۱۳۶۵

www.tabarestan.info
تبرستان

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

وابسته
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

سه هزار نسخه از این کتاب در چاپخانه شرکت انتشارات علمی و فرهنگی چاپ شد.

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

انزان پشت آب، غلامی، کوهسار، اندرون تنگه، لای، رمدان و برد. مرکز عمده این بلوک یانسر است. در این ناحیه سه کوه است. خوش انگور که حاکم در آنجا خانه تابستانی دارد و برقله آن امامزاده‌ای واقع است. کوه عبداللهی، کیوان کوه میگویند در این محل ۶۸ امامزاده هست.

نهرهای شاه کوه، تاش و چهارباغ از چمن ساور به یانسر و سرخ گریه^۱ جاری هستند و بعد از پیوستن به یکدیگر زارمرود را تشکیل می‌دهند که برودخانه نکا که بین ساری و اشرف جاری است میریزد. بلوک سرخ گریه که شامل یخ کش نیز هست از جنوب محدود است به کوه تیرپرو و کفتر کلی. از شمال به کوه خوش انگور. از مشرق به خطیر خیل. از مغرب به (ده کلیا) و نهر استالم یا استارم و بچهار بلوک تقسیم میشود: زارمرود، تیرکار، اچ رستاق. بلوک کوچل یخ کش یازده ده دارد.

توانستیم اطلاعات جامعی راجع به سورتج بدست بیاوریم. محل عمده آن کیوسر است و آن دهی است دارای ۲۰۰ خانوار و تابستان‌ها حاکم در آنجا اقامت می‌نماید. اطلاعات مذکور در باب هزار جریب از سر کرده‌هایی که با اطلاع بودند تحصیل شد. ولی با اطلاعاتی که در دفاتر مالیاتی نوشته شده است، تطبیق نمیکند. بموجب دفاتر رسمی مزبور تقسیمات هزار جریب بقرار ذیل است: دو دانگه... بنافت، چهار دانگه، (اچ رستاق)، انزان کوه، بالارستاق، برد، برکا، چالو، درکا، غلامی، کوه سر، کیوسر، لای، مواضع، میان سی، پیرجه، سعیده، سرتیکه، تیرکار، که شامل خاصه رمدانی، و ردیمه، ول ویمه و واری و زارم رود است^۲. یخ کش جزء اشرف محسوب شده است.

۱- نهرهای مزبور با سرخ‌گریه ارتباطی ندارند و به زارمرود مربوط نمیشوند (مترجم)

۲- رجوع کنید به ضمیمه اول دهات هزار جریب.

آباد بود با ۲۰۰ خانوار جمعیت. بعد از نهر سعد آباد و چراگاههای کنار سراسر از تپه‌ای که گندل تپه نام داشت و در سمت راست ما بود بگذشتیم و داخل جنگلی عالی شدیم. پس از عبور از بستر عمیق و پر سنگ نهر آبلو و قدری بعد از آب چاروا و نهر شصت کلا عبور کردیم. سر بالایی گردنه مزبور خیلی تند و پیچ و خم دار بود بعد ما یک تخته سنگ موسوم به صندوقه یا کچیان رسیدیم که خطرناکترین قسمت راه بود. چون برف می‌بارید ناچار شب را در ییلاق جهان نما بسر بردیم که بر محل بسیار بلندی، در رأس گردنه واقع و دارای ۴۵ کلبه چوبی است و اهالی سعد آباد تابستان را در آنجا می‌روند.

اول زانویه ۱۹۱۰ چهارده میل- با کندی و احتیاط بسیار از میان دره پر برف جهان نما مسافرت خود را ادامه دادیم. پس از دوساعت از روی زمین های یخ بسته و بسیار لیز بسمت جلگه سرازیر شدیم، که منتهی به نهر مقسی شد که کمی از رباط مقسی دور تر است. می‌گفتند آن محل در هشت میلی جهان نما و ۳۲ میلی شهر استراباد است. رباط یا ایستگاه غارهای بزرگی داشت که بر شنزارهای کمر کوه کنده بودند و ۳۰ رأس اسب را میتوان در آن غارها جا داد. چارواکارهایی که بین چهارده «۱۱۲» و استراباد رفت و آمد دارند در آنجا توقف می‌کنند. هنوز دیری نگذشته بود که به چمن ساور رسیدیم. آن چراگاه ممتازی به پهنای نیم فرسخ است که سکنه استراباد ایام تابستان در آنجا در کلبه‌های کوچک سنگی یا در چادرها بسر می‌برند. پس از یک ساعت و نیم حرکت سواره از مقسی به کاروانسرای رادکان وارد شدیم. در رادکان يك برج استوانه‌ای آجری است که میل رادکان خوانده میشود و تقریباً ۴۰ یارد ارتفاع دارد با مناره‌ای مخروطی که محیط خارجی آن ۳۱ یارد و محیط داخلی یازده یارد و نیم و اندازه قطر درونی آن ۶ یارد و ربع است. این برج بر کمر کوه واقع و از مسافت خیلی دور نمایان است. کتیبه‌ای در محیط قسمت فوقانی و

شاه کوه بالا، مشتمل بر یورت آقارضا، چهارباغ، «۱۱۵» چال خانه، جرین برین، پورت شاک، شاه کوه، پایین، طالش ارادکان سابقاً ناحیه‌ای شامل ۳۰ قصبه بود که فعلاً تمام آنها غیر از کلانته، کنداب و حاجی آباد بوضع خراب و غیر مسکون افتاده‌اند. اسامی این دهات عبارت بود از: عباس خطیری، آمدخیل، بودوسرا، بوسته‌مین، چیرستان، دی دره، دو که بن، گاو کوه یا گو کوه، کرنه سرا، هفت چشمه، حاجی آباد، حیدرخیل، اسپن جاری، کلمیش کیجا، کلانته یا رادکان، کسر کسا، خاکسر دله، خانه سری، کولدین کنداب، لیسه گو، مقسی سربیع، مازی بن، پولادمحلّه زیر کلانته، سر کلا، تمر تاش خیل، ولار، وزمه، زکوار، زرشک چال.

کوهستانها و ویلاقات شاه کوه و ساور: اشکاس، اسپ چر، اسپ ونیزه، بهارک، بهرام خان، بتدند، باریک آب، چاله سر، چمن دارا، چندرست خیل، چناربینی، فوزه کلا، گرمابه دشت (نزدیک معبر قزلق)، کاوسنگ، کرک پا، هفت چشمه، جاجگلی، جولی خان، کبود چاله، کلوکای، خوش آمد، کوچشمه، لنده کوه، لره کوه، لیلاس، میاندورود، میان یورت، نقدیورت، نی رودبار، پاییز بن، پاییز سر، پشت گردو کوه، قبران، قزلق «۱۱۶» رسول، (دره خرمی که در پایین تنگه شمشیر بر واقع است) ریتو، ریزاو، سنگ بن، سنگ امام، سنگ کلان، سردروازه، (تپه‌ای در ۹ میلی جنوبی استراباد است) سرما خورده (جنگلی در دشت ساور) ساور چشمه، ساور علیا، شالی یار، شور چشمه، سرخ چاده، سوتر سر، تخت میل، تپه سرو (در پایین معبر قزلق) ترک چال، ترک میدان (ارتفاع ۶۸۰۰ پا در ۲۵ میلی چارده و ۱۱ میلی زیارت) «۱۱۷» یورت، چنار، زله بان.

دهات استراباد رستاق

آهنگر محلّه، علی آباد، الو کلا، امیر آباد، اترک چال، باغ گلبن، چهار-